

KORKUT ATA TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI DERGİSİ
Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi
The Journal of International Turkish Language & Literature Research

Sayı/ Issue Özel Sayı 1 (Ekim/October 2023), s. 802-819.
Geliş Tarihi-Received: 29.09.2023
Kabul Tarihi-Accepted: 20.10.2023
Araştırma Makalesi-Research Article
ISSN: 2687-5675
DOI: 10.51531/korkutataturkiyat.1368413

Makedonya'da Çocuk Yayıncılığı: Balkan Çocuk Dergisi Kardelen Üzerine Bir İnceleme

Children's Publishing in Macedonia: A Study on the Balkan Children's Magazine Kardelen

Emir Feridun ÇALIŞKAN*

Öz

Bu çalışma, Kuzey Makedonya'da yayımlanan Kardelen çocuk dergisinin çocuk dergilerinde bulunması gereken biçimsel ve içerik özelliklerine göre incelenmesini amaçlamaktadır. Araştırma, doküman incelemesi yöntemi kullanılarak yürütülmüştür. Çalışmanın materyalini, Kardelen Dergisi'nin 2020, 2021 ve 2022 yıllarına ait toplam 23 sayısı oluşturmaktadır. Bu bağlamda, Kardelen dergisinin sayıları hem biçimsel (sayfa düzeni, yazı düzeni, resimler ve kapak) hem de içeriksel (bölümler, metin, tema, dil ve üslup) açılardan incelenmiştir. Derginin sayılarının analizinde içerik analizi tekniği kullanılmıştır. Araştırmanın bulgularına göre incelenen sayıların, sayfa düzeni, satır aralıkları, punto ve görsel içerikleri açısından genel olarak çocuk edebiyatı ölçütlerine uygun olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte, bazı sayılarda metinlerde paragraf uzunluklarının fazla olduğu ve yazım, imla ve noktalama konularında zaman zaman yanlış kullanımların olduğu belirlenmiştir. Her sayıda bilgilendirici, hikâye edici ve şiir türlerine yer verildiği ve temaların çocukların bilişsel, duyuşsal ve gelişimsel özelliklerine uygun olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen sonuçlara dayanarak çeşitli öneriler sunulmuştur.

Anahtar kelimeler: Çocuk edebiyatı, çocuk dergileri, Balkan, Kardelen Dergisi, doküman incelemesi.

Abstract

The aim of this study is to examine the children's magazine Kardelen, published in Northern Macedonia, based on the formal and content features that should be present in children's magazines. The research was conducted using the method of document analysis. The study material consists of 23 issues of Kardelen magazine from 2020, 2021 and 2022. The issues of Kardelen magazine were examined in terms of both formal aspects (page layout, text arrangement, pictures and cover) and content aspects (sections, text, theme, language and style). The issues of the magazine were analysed using the technique of content analysis. According to the findings of the research, it was observed that the issues studied generally adhered to the criteria of children's literature in terms of page layout, line spacing, font and visual content. However, it was noted that some issues had excessively long paragraphs in their texts and, despite efforts to pay attention to spelling, grammar and punctuation, occasional incorrect usage was noted. It was concluded that informative, narrative and poetic genres were included in each issue and that the topics were appropriate to the cognitive,

* Dr. Öğr. Üyesi, Muş Alparslan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Eğitimi Anabilim Dalı, e-posta: ef.caliskan@alparslan.edu.tr, ORCID: 0000-0002-0650-896X.

affective and developmental characteristics of the children. A number of recommendations were made on the basis of the findings.

Keywords: Children's literature, children's magazines, Balkan, Kardelen Magazine, document analysis.

Giriş

“Çocuk edebiyatı” terimi çocuklara yönelik ihtiyaçları karşılayan bir edebiyat alanını ifade etmekte olup çocukluk dönemindeki bireylerin hayallerine, duygularına ve düşüncelerine hitap eden sözlü ve yazılı tüm eserleri kapsayan geniş bir kavramdır (Oğuzkan, 2013). Bu çerçevede içinde, bilmeceler, masallar, hikayeler, romanlar, anılar, biyografik eserler, şarkılar, gezi yazıları, fıkralar, oyunlar, şiirler vs. gibi birçok tür ve eser değerlendirilebilir (Sınar, 2006).

Çocukluk dönemine özgü nitelikleri göz önünde bulundurarak, yetişkinler için yazılmış olan edebi eserlerin çocukların hayal dünyalarına, duygu ve düşüncelerine uygun olmadığı görülse de yalnızca çocuğa özgü bir edebiyat alanının oluşturulmasına karşı çıkanlar da olmuştur (Oğuzkan, 2013). Ancak günümüzde çocuklara yönelik bu edebiyat alanının daha görünür bir biçimde var olduğunu ifade etmek mümkündür. Yazar ve ressamın çocukluk çağına gelişimsel özelliklerini daha iyi anlamasıyla birlikte, çocuk edebiyatı alanına giren eserler, dünya yayın piyasasında hem nitelik açısından hem de sayısal anlamda büyük bir ilerleme göstermiştir. Son 20-25 yıl içinde, Türkiye’de de Millî Eğitim Bakanlığı, kültür bakanlığı ve birçok yayınevi, banka ve kurum, çocuk kitapları ve dergileri yayımlama konusunda önemli ilerlemeler kaydetmiştir (Oğuzkan, 2013).

Çocukların bilişsel, duyuşsal ve duygusal olarak yetişkinlerden farklı olmaları, beklentileri ile ihtiyaçlarını farklı kılmaktadır (Temizyürek ve Kansızoğlu, 2016). Özellikle çocukların gelişimsel dönemlerinin dış etken ve uyaranlara karşı hassaslığı göz önüne alındığında çocuklar için bir edebiyatın gerekliliği ortaya çıkmaktadır (Tunagür, 2021a). Bu nedenle gerek çocuğun ailesinin gerekse okulu ve öğretmenlerinin edebi zevki kazandırmaya yönelik bir çaba içerisinde olması gerekir. Edebî eserlerin okunması, zihinsel kıvraklık ve dilsel zenginliğe ulaşmaya yardımcı olur ve ana dil ile etkili düşünme ve iletişim kurabilme yetilerini kazandırır (Sever, 2013: 9) Bu bağlamda çocuk edebiyatı, çocukların alıcı ve ifade edici dil becerilerini geliştirmelerine yardımcı olur (Yalçın ve Aytaş, 2002: 5).

Çocuk edebiyatında “çocuğa görelilik” kavramı en önemli konulardan biridir. Nitelikli bir eserin çocukla buluşturulması daha çok rehber konumundaki kişilerin planlaması gereken bir şey olarak görülmelidir ve bu nedenle de çocuk edebiyatında niteliğin ölçüsü farklılık gösterebilmektedir (Çiftçi, 2013). Bir eserin çocuk edebiyatı ürünü olarak nitelendirilebilmesi için belirli nitelikleri taşıması gerekmektedir. Bu nitelikler arasında, eserin estetik özelliklere sahip olması (sanatsal niteliğe sahip olması), dolaylı yoldan eğitici özellikler taşıması, çocuklar için faydalı olması, “çocuğa uygunluk” ilkesine uygun olarak oluşturulması ve “çocuk gerçekliği”nin temel alınması yer almaktadır. Eğer bu özelliklerden herhangi biri eserde yoksa, eser çocuk edebiyatı olarak kabul edilemez (Eroğlu, 2016).

Çocuk Dergileri ve Dergiciliği

Çocuk dergileri, çocukların güncel olayları öğrenme ihtiyacını karşılayıp, bilgi ve kültür seviyelerinin yükselmesine yardımcı olan ve öğrenimi zenginleştiren, uygun fiyatlı, ilgi çekici ve zamanında ulaştırılabilen süreli yayımlardır (Oğuzkan, 2013; Gezmen, 2019). Bu dergiler, roman, hikâye, masal, bilmece, fıkra, karikatür, resim, fotoğraf

vs. içeren öğretici ve eğlendirici yazılar yayımlayarak, çocukların okuma ihtiyaçlarını karşılamak için özel olarak tasarlanmaktadır. Bu nedenle, hemen hemen tüm ülkelerde yayınevleri, çocuklara hitap eden gazete ve dergi yayıncılığına özel bir ilgi göstermektedir (Yılar, 2011). Bu dergiler genellikle haftalık, 15 günlük, aylık veya 3 aylık olarak yayımlanmaktadır (Turan ve ark., 2016).

Çocuk dergilerinin çocuklara sağladığı birçok olumlu katkısı bulunmaktadır. Çocuklar, dergilerdeki ilgi çekici resimlerle keyifli bir şekilde vakit geçirirken okuma ve düşünme becerilerini istekli bir şekilde geliştirmekte, okuma zevki ve alışkanlığını artırma imkânı sunmaktadır (Demirdal, 2019; Dilidüzgün, 2012). Ayrıca çocuk dergileri, çocukların öğrenme arzusunu canlı tutarak hayata geçirme isteğini destekler ve çocukların hayatlarını düzenleme, bir topluluğun bir parçası olma, kendi eserlerini yaratma yoluyla tüketicilikten üretici konuma geçme gibi olumlu kazanımlar elde etmelerine yardımcı olur (Demiryürek, 2012). Yazmaya, çizmeye ve yorum yapmaya teşvik ederek çocukların yaratıcı faaliyetlere katılmalarını sağlayarak farklı konulara ilgi duymalarını teşvik ederek merak duygularını tetikler ve sanata ve edebiyata yaklaşmalarını destekler (Yılar, 2011).

Dünyada çocuk dergiciliği konusundaki ilk adımlar İngiltere'de 18. Yüzyılda atılmıştır. John Newbery tarafından Şubat 1751 de çıkarılan derginin adı The Lilliputian Magazine'dir (Gürel, 1999). Ülkemizde ilk çocuk gazetesi ise İngiltere'deki ilk süreli yayımın çıkışından yaklaşık yüz sene sonra yayımlanmıştır. Türkiye'de çocuk dergilerinin yayımlanması, Tanzimat dönemiyle birlikte başlamış ve ilk çocuk dergileri, günlük gazete ekleri şeklinde yayımlanmıştır (Gezmen, 2019). Ne var ki, Tanzimat dönemi çocuk dergileri uzun süreli bir varlık gösterememiştir. "Mümeyyiz", 1869 yılında Sıtkı Efendi tarafından yayımlanan ve Tanzimat dönemi çocuk dergileri arasında en uzun ömürlü olan ilk çocuk dergisi unvanını taşımaktadır. Mümeyyiz, haftada bir kez Cuma günleri yayımlanan ve aynı ismi taşıyan gazetenin haftalık eki olarak çıkmıştır. Dergi, isminin hemen altında "Çocuklar için gazetedir" ibaresiyle okuyucularına hitap etmiştir (Gezmen, 2019). Yine Tanzimat döneminde 1875 yılında Mehmet Efendi tarafından Sadakat dergisi ile Mehmet Şemsettin tarafından yayımlanan Arkadaş dergisi yayımlanmıştır. Ardından Tercüman-ı Hakikat (1880), Bahçe (1880), Mecmua-i Nevresidegan (1881), Çocuklarla Arkadaş (1881), Çocuklara Kıraat (1881), Çocuklara Talim (1887), Çocuklara Rehber (1897) gibi çocuk dergileri takip etmiştir (Balcı, 2017). Cumhuriyet dönemi ise Türk edebiyatında çocuklar için hazırlanan yayımların arttığı bir dönem olmuştur. Özellikle yeni harflerin kabulünden sonra çocuk gazete ve dergilerinin sayısı giderek artmıştır. Bu dönemde, okullaşmanın yaygınlaşması ve çocukların eğitim hayatına başlama yaşının düşmesiyle birlikte çocukların okuma alışkanlığı da gelişmiştir (Oğuzkan, 2013). Bu gelişmeler, çocuklara yönelik yayımların baskı sayısının da artmasına neden olmuştur. Ancak, Cumhuriyetin ilk dönemlerinde de önceki dönemlerde olduğu gibi süreli çocuk yayımlarının sayısı azdır ve yayım hayatları genellikle uzun sürmemiştir. Buna rağmen, bu dönemde çocuklara yönelik yayımların içeriği daha fazla zenginleşmiş ve çocukların ilgi alanlarına daha fazla hitap etmiştir. 1923'te Çocuk Postası, Yeni Yol ve Talebe Mecmuası adlı dergiler ile Haftalık Resimli Gazetemiz (1924), Sevimli Mecmua (1925), Çocuk Dünyası (1926) ve Çocuk Yıldızı (1927) adlı dergiler, cumhuriyetin ilk yıllarında yayım hayatına atılan çocuk dergilerine örnek olarak verilebilir. Özellikle çocuk dergileri hem öğretici hem de eğlendirici içerikleriyle çocukların okuma alışkanlıklarını arttırmış ve onların dil becerilerinin gelişmesine katkıda bulunmuştur (Oğuzkan, 2013). Harf Devrimi, Cumhuriyet döneminin çocuk dergiciliği için önemli bir dönüm noktasını temsil eder. Latin alfabesinin kabulüyle birlikte, çocuk dergileri de bu harflerle basılmaya başlanmıştır (Gezmen, 2019). Bu devrimin sonrasında Ateş, Çocuk sesi, Afacan, Yavrutürk, Gelincik ve Şen Çocuk gibi dergiler, o dönemin çocuklarına yönelik yayımlar

yapmıştır. Günümüzde birçok dergi ekonomik zorluklarla karşı karşıya iken, çocuk dergileri tiraj ve çeşitlilik bakımından güçlü bir durumda bulunmaktadır (Gezmen, 2019). Magazin ve moda dergilerini takiben, çocuk dergileri en çok ilgi görenler arasındadır ve müzik, spor gibi diğer tematik dergilere göre daha üst sıralardadır. Günümüz Türkiye'sinde her ay ondan fazla çocuk dergisi yayımlanmaktadır (Kuyucu ve Kırık, 2019). Bu dergiler arasında TRT Çocuk, Çamlıca Çocuk, Bizim Gezegen, National Kids, Bilim ve Çocuk, Mavi Kırangıç, Bilge Çocuk, Minika Çocuk, Meraklı Çocuk ve Araştırmacı Çocuk dergileri örnek olarak verilebilir (Kuyucu ve Kırık, 2019).

Balkanlar ve Çocuk Dergiciliği

Dil, insanları doğal olarak bir araya getiren ve bir topluluk bilinci oluşturma yolunda ilk adımı atan, dayanışma grupları kurabilme gücüne sahip önemli bir faktördür (Aktaş, 2019). Türk çocuk edebiyatının önemli bir aracı olan çocuk dergileri sadece Türkiye topraklarında değil Türk nüfusunun bulunduğu farklı ülkelerde de devam etmektedir. Bu bağlamda Türk edebiyatını dünyanın farklı bölgelerinde destekleyen çocuk edebiyatı ürünleri de bu amaca hizmet etmektedir.

Türkçenin en yaygın şekilde konuşulduğu bölgelerden biri de Balkanlardır (Gökdağ, 2012). Balkanlardaki Türk halkı ile Batı Avrupa'daki Türk azınlıkları arasında fark vardır. Batı Avrupa'daki Türkler son altmış yılda göç eden ve bugün 2. veya 3. nesilleri yaşayan bir gruptur. Ancak Balkan Türkleri yüzyıllardır bölgenin yerli halkı olarak yaşamaktadırlar. Balkan Türklerinin nüfusu yaklaşık olarak 1,1 ile 2 milyon arasında değişiklik göstermektedir (Yenigün, 2008). Balkanlar bölgesindeki Türk varlığı, bu toprakların Avrupa Hunları dönemine kadar uzanmaktadır, ancak bölgede kalıcı ilişkiler kuran Osmanlı İmparatorluğu olmuştur (Beksaç, 2014; Beyoğlu, 2019). Osmanlı döneminde Balkanlar Osmanlı devlet idaresi altındaydı ve Osmanlı İmparatorluğu ile bölge halkı arasında güçlü sosyal ve kültürel bağlar bulunmaktaydı. Bu ilişkinin Balkanlar üzerinde derin bir etkisi olmuştur ve bu kültürel bağlar ve miraslar bugün de bölgede varlığını sürdürmektedir (Beyoğlu, 2019). Ancak Osmanlı İmparatorluğu'nun Balkanlar'dan çekilmesinin ardından durum büyük ölçüde değişmiştir (Okumuş, Can ve Demir, 2014). Çekilme, çeşitli etnik grupların göç etmesine ve kültürel çeşitliliğin kaybolmasına yol açmış, başta Türk nüfus olmak üzere azınlık gruplarına yönelik artan baskı ve şiddet, bölgedeki Türk dili ve kültürünü derinden etkilemiştir (Beksaç, 2014). Dolayısıyla Türk dili bir azınlık dili haline gelmiş ve Türk halkı ulusal haklarından mahrum bırakılmıştır. Bu zorluklara rağmen Türk dili ve kültürü bölgede varlığını sürdürmüştür (Okumuş ve Kaçar, 2013). Osmanlı dönemi, etnik olarak Türk olmayanların bile katkıda bulunduğu Türk dilinde zengin bir edebi miras bırakmıştır. Bu edebi varlık, bölgede kurulan güçlü kültürel bağların bir kanıtı olarak gösterilebilir.

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Yugoslavya Federal Cumhuriyeti'nin kurulması, Balkanlar'daki Türk nüfusuna yönelik baskı ve ayrımcılığı kısmen hafifletmiştir. Kosova'da 1951 yılında Türk kimliğinin tanınması bölgedeki Türkler ve Türk kültürü için önemli bir dönüm noktası olmuştur (Okumuş, 2015). Bunun sonucunda Türk dili ve kültürünü öğretmek üzere okullar açılmış, çeşitli kültür ve sanat dernekleri kurulmuştur. Türk basını da gazete, dergi ve çeşitli kitapların yayımlanmasıyla gelişmeye başlamıştır. 1990'larda Yugoslavya'nın parçalanması dil baskısının tekrar geri dönmesine ve Türk dilinin yasaklanmasına yol açtı. Buna karşılık, kimliklerini ve dillerini korumak isteyen Türkler, gazete ve dergi yayımlamayı da içeren bir kültürel mücadele başlatmışlardır (Okumuş, 2015). Makedonya'da yayımlanmış ve yayımlanmaya devam eden tüm gazete ve dergiler de bu çabanın sonucu olarak görülebilir.

Çocuk edebiyatı Balkanlar'da Yugoslavya döneminden bu yana ihmal edilmemiştir. Türkçenin doğru öğretilmesi ve çocukların yetiştirilmesi için çocuk dergileri kullanılmıştır. Bu dergiler, Balkanlardaki Türk edebiyatını desteklerken aynı zamanda en çok eser verilen edebiyat alanını oluşturmuştur (Okumuş, Can ve Demir, 2014). Bu dergilere Kosova'da yayımlanan Kuş, Türkçem, Bahar çocuk dergileri ile Kuzey Makedonya'da yayımlanan Pioner, Sevinç, Tomurcuk, Kardelen Dergileri örnek olarak gösterilebilir. Bu dergilerin çoğu, Türk kültürünü ve geleneklerini tanıtmak, Türkçe öğretmek ve Türk azınlık çocuklarının milli kimliklerini korumalarına yardımcı olmak amacıyla yayımlanmaktadır (Okumuş ve Kaçar, 2013).

Alanyazında birçok çocuk dergisinin içerik, tür, anlatım, değerler, çocuk edebiyatı ilkeleri gibi boyutlarla incelendiği görülmüştür (Alabaş, 2018; Alabay ve ark., 2018; Ağan, 2020; Asar ve Yeşilyurt, 2017; Demirdal, 2019; Kahraman ve Fidan, 2019; Oruç ve Ateş, 2019; Tunagür, 2021b; Yıldız ve Karaca, 2020). Yine balkanlarda yayımlanan çocuk edebiyatı eserlerine yönelik incelemeler mevcuttur. Örneğin Yılmaz (2016) Türkçem çocuk dergisini çocuklarda kimlik inşası açısından değerlendirmiştir. Çelik ve Gürel (2017) ise Makedonya'da yayımlanan ilk sivil çocuk dergisi olan Bahçe'yi incelemiştir. Yine Şaini (2019) Makedonya'da yayımlanan Tomurcuk dergisini değerler eğitimi açısından incelemiştir. Ancak halihazırda yayım hayatına devam eden Kardelen dergisine ilişkin alan yazında bir makaleye rastlanmamıştır. Bu boşluk ve ihtiyaç temelinde mevcut araştırmada Kuzey Makedonya'da yayım hayatına devam eden Kardelen dergisinin çocuk dergilerinin taşıması gereken niteliklere uygunluğunun incelenmesi amaçlanmıştır. Çocuklar için çıkarılan dergilerin çocuklarca beğenilmesi, izlenmesi ve onlar üzerinde eğitsel bakımdan olumlu etkiler yapabilmesi, birtakım niteliklere bağlıdır. Bu nitelikler içerik ve biçimsel olarak sınıflandırılmaktadır (Tunagür, 2021b). Bu nitelikleri Oğuzkan (2013) şu şekilde sıralamıştır:

- Bir çocuk dergisi için kaliteli bir kâğıt tercih edilmeli, mat olmalıdır.
- Dergide kullanılan harfler, çocukların okuma yeteneklerine uygun büyüklük ve küçüklükte olmalıdır.
- Okunabilirlik açısından, satırlar arasında uygun bir boşluk bırakılmalıdır.
- Resimler, fotoğraflar ve şekiller, çocukların algılayış seviyeleri göz önünde bulundurularak net ve anlaşılır bir şekilde yer almalıdır.
- Çocuk dergileri, boyutları, kapak ve sayfa düzenleri açısından rahat okunabilir olmalıdır.
- Yazılar, resimler, şekiller, fotoğraflar ve bulmacalar dengeli bir şekilde yer almalıdır.
- Konular, okurların yaş ve gelişim özellikleri göz önünde bulundurularak sunulmalıdır.
- Yazılar, çocukların okuma ve öğrenme isteklerini artırmalı ve onları düşündürmelidir.
- Dergilerde, el işleri, pratik çalışmalar ve yaratıcı uğraşlar konularına da yer verilmelidir.
- Dilde, çocukların anlama güçlüğü yaşamaması için sade ve açık bir üslup kullanılmalıdır.
- Yazılar, kısa ve anlaşılır cümlelerden oluşmalıdır.
- Çocuklar için hazırlanan dergilerde, farklı türlerde yazılara yer verilmelidir.

- Dergiler, çocukların ilgi alanlarına uygun konulara da değinmelidir.

Bu doğrultuda mevcut araştırmada aşağıdaki araştırma sorularına yanıt aranmıştır:

1. Kardelen Çocuk Dergisi, çocuk dergilerinde bulunması gereken biçimsel özellikleri ne ölçüde karşılamaktadır?
2. Kardelen Çocuk Dergisi, çocuk dergilerinde bulunması gereken içerik özelliklerini ne ölçüde karşılamaktadır?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada, Kardelen çocuk dergisinin çocuk edebiyatı eserlerinde bulunması gereken biçimsel ve içeriksel nitelikleri ne ölçüde taşıdığına incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amacı gerçekleştirmek için çalışma nitel araştırma yaklaşımıyla tasarlanmış ve doküman incelemesi yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. Doküman incelemesi, sistemli bir prosedür kullanarak hem basılı hem de elektronik olarak iletilen belgelerin incelenmesi veya değerlendirilmesi işlemidir (Bowen, 2009). Doküman analizi, diğer nitel araştırma yöntemlerinde olduğu gibi, verilerin incelenmesi ve yorumlanması yoluyla anlam çıkarma, anlayış kazanma ve ampirik bilgi geliştirme amacıyla kullanılan bir analitik yöntemdir (Corbin ve Strauss, 2008; Rapley, 2007).

Çalışmanın Materyali

Araştırmanın çalışma materyalini Kardelen Dergisi'ndeki 2020, 2021 ve 2022 yıllarına ait 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99 ve 100. sayıları oluşturmaktadır. Farklı web siteleri aracılığıyla ulaşılabilen tüm sayılar inceleme kapsamına alınmıştır. Ulaşılabilen dergi sayı aralığı 77-100'dür. Kardelen dergisi, 2009 yılı Kasım ayında Köprü Derneği tarafından yayım hayatına başlamıştır. Yılda sekiz sayı olarak yayımlanan dergi, eğitim yılını göz önünde bulundurarak tatil dönemlerine denk gelen Ocak, Haziran, Temmuz ve Ağustos aylarında yayımlanmamaktadır. Kardelen dergisi, Balkanlarda yaşayan Türk gençlerinin eğitime katkıda bulunmak ve Türkçenin doğru öğretilmesine yardımcı olmak amacıyla kurulan ve Makedonya'da Türkçe eğitim verilen ilkökul derslerinde ek müfredat olmayı amaçlayan bir çocuk dergisi iddiasındadır (Çelik ve Kurtis, 2017). Dergi maddi imkansızlıklar nedeniyle 2011-2012 eğitim yılında yayımlanamamıştır. 9-14 yaş arası çocuklara yönelik olan dergi; coğrafya, tarih ve biyoloji gibi konularla birlikte çocukların ilgisini çekecek çizgi roman, hikâye, bulmaca ve fıkra türleriyle çocuklara hitap etmektedir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmada incelenen dergilerin sayılarına farklı internet siteleri aracılığıyla ulaşılmaya çalışılmıştır. Üsküp ve çevresinde ücretsiz olarak dağıtılan derginin internet üzerinden ücretsiz erişim durumunun olmaması dijital ortamda ulaşılabilirliği olumsuz etkilemektedir. Dergiler, çocukların düzenli olarak karşılaştığı ve etkileşimde bulunduğu materyallerdir. Bu materyallerin, çocukların gelişimsel özelliklerini göz önünde bulundurarak hazırlanmış kriterlere uygun olması, onların sağlıklı bir şekilde bilgi edinmelerini ve kişisel gelişimlerini destekler. Sever (2017) ve Geçgel ile Güleç Çakmak (2006) gibi araştırmacılar, çocuklar için yazılan eserlerde bulunması gereken özellikleri belirleyerek bu alana önemli bir katkı sağlamışlardır. Mevcut araştırmada da bu araştırmacıların hazırlamış olduğu çocuklar için yazılan eserlerde bulunması gereken

ölçütler esas alınmıştır (Tablo 1). Bu ölçütler, çocuk dergilerinin hem biçimsel hem de içeriksel olarak nasıl olması gerektiğine dair de yol göstericidir. Dolayısıyla, çocuklar için yazılan eserlerde aranan özelliklerin, çocuk dergilerinde de aranması, çocukların gelişimine olumlu katkıda bulunacak bir yaklaşımı temsil etmektedir. Bu kapsamda Kardelen dergisinin sayıları biçimsel olarak (ebat, kâğıt, sayfa düzeni, yazı düzeni, resimler ve kapak) ve içeriksel (bölümler, metin, tema ve dil ve üslup) olarak incelenmiştir. Ancak bahsedilen ölçütlerdeki ebat ve kâğıt özelliklerinin incelenmemesi derginin doküman olarak temin edilememesinden kaynaklanmaktadır. Nitekim dergiye sadece çevrimiçi erişim üzerinden ulaşılmıştır. Bu kapsamda derginin incelenen sayıları Tablo 1'de sunulan ölçütler doğrultusunda incelenerek yorumlanmıştır.

Tablo 1. Dergilerde incelenen özellikler

<i>Biçimsel Özellikler</i>	<i>İçerik Özellikleri</i>
Derginin sayfaları parlak mı mat mı?	Derginin bölümleri
Derginin sayfalarına yazı yazılabiliyor mu?	Dergide yer alan metin türleri
Derginin sayfaları yazılan yazıları düzeltmek için uygun mu?	Bilgilendirici metin
Sayfa kenarlarında boşluklar bırakılmış mı?	Hikâye edici metin
Yazılarda satır aralarında yeterince boşluk bırakılmış mı?	Şiir
Yazılar yerleştirilirken kaç sütundan yararlanmış?	Dergide yer alan temalar
Yazılarda hizalama yapılmış mı?	Dil ve üslup
Paragraflar kısa tutulmuş mu?	Sözcükler çocukların dil gelişim düzeyine uygun mu?
Zemin ile yazı rengi okuma kolaylığı sağlıyor mu?	Yabancı sözcükler yerine Türkçe sözcüklerin kullanımı tercih edilmiş mi?
Yazı puntosu çocuklar için uygun mu?	Cümleler ve uzunlukları çocukların gelişim düzeyine uygun mu?
Yazılar okunabiliyor mu?	Anlatım çocukların ilgisini çekecek nitelikte akıcı, sürükleyici ve anlayabilecekleri ölçüde yalın mı?
Yazıda önemli yerlerde vurgulama yapılmış mı?	Türkçenin yazım ve noktalama kurallarına uygun mu?
Yazıda imla kurallarına dikkat edilmiş mi?	Dil ve anlatım çocukların sözcük dağarcıklarını zenginleştirecek nitelikte mi?
Yazıda noktalama işaretlerine dikkat edilmiş mi?	
Yazıda büyük küçük harf kullanımına dikkat edilmiş mi?	
Dergide ağırlıklı olarak yazı mı resim mi kullanılmıştır?	
Dergide fotoğraf mı çizim mi daha fazladır?	
Dergideki resimler içerik ile uyumlu mu?	
Derginin kapağı içerik hakkında bilgi veriyor mu?	
Derginin yayımlandığı ay kapağında belirtilmiş mi?	

Derginin fiyatı kapağında belirtilmiş mi?

Derginin sayısı kapağında belirtilmiş mi?

Derginin hitap ettiği grup belirtilmiş mi?

Derginin iç kapakları değerlendirilmiş mi?

Dergi kaç sayfadan oluşmaktadır?

Derginin sayılarının incelenmesi için içerik analizi tekniği kullanılmıştır. İçerik analizi, bir metnin belirli kurallara dayalı kodlamalarla bazı kelimelerinin daha küçük içerik kategorileri ile özetlendiği sistemli ve tekrarlanabilir bir yöntem olarak tanımlanır (Büyüköztürk ve ark., 2016). İçerik analizi herhangi bir alanda alan yazını değerlendirmeye yardımcı olan bir yöntemdir (Falkingham ve Reeves, 1998).

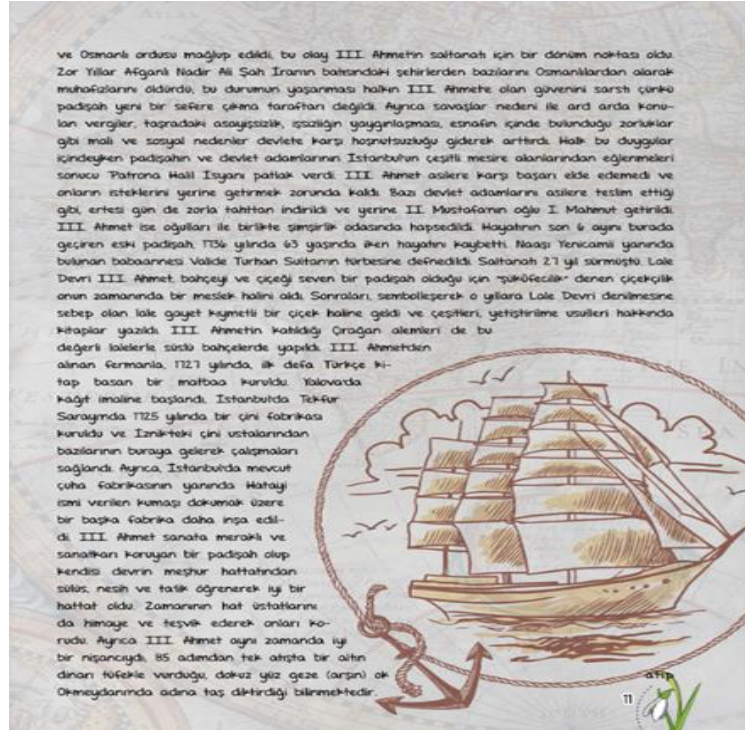
Ayrıca nitel araştırmalarda kodlayıcıların öznel görüşlerinin yansımaları çalışmanın sonuçlarını etkileyebilir (Büyüköztürk ve ark., 2016). Bu doğrultuda araştırmacının geçerliliğini sağlamak amacıyla veriler öznel düşünce yaklaşımlardan uzak bir şekilde olduğu gibi aktarılmıştır. Miles ve Huberman'ın (2015) formülü [Güvenirlilik = (Görüş Birliği/(Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı)) × 100] kullanılarak, kodlayıcılar arasındaki güvenirlilik katsayısı %90 olarak hesaplanmıştır.

Bulgular

Bu bölümde, dergi sayılarının sayfa düzeni, yazı düzeni, resimler, kapak, bölümler, metin, tema, dil ve üslup hakkında elde edilen bulgular yer almaktadır. Aşağıda dergi sayıları incelenirken bakılan biçimsel özelliklere ilişkin bir tablo sunulmuştur. Ardından bu tabloda yer alan sorulara ilişkin elde edilen bulgular sunulmuştur.

Biçimsel Özelliklere İlişkin Bulgular

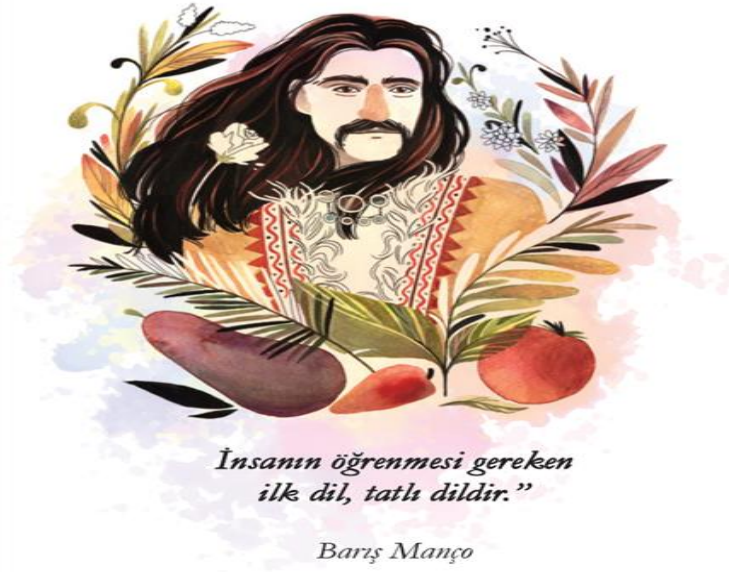
Kardelen dergisinin sayıları ölçüt temel alınarak biçimsel olarak incelenmiştir. İlk olarak bakıldığında derginin sayfalarının parlak kuşe kağıdından oluşmaktadır. Bu özelliği derginin sayfalarına yazı yazabilme olanağını sınırlandırır da tamamen ortadan kaldırmamaktadır. Dolayısıyla okurlar sayfa üzerinde not alma imkanına sahiptirler. Derginin incelenen 77-100 sayılarında genellikle sayfa yapısının dengeli ve simetrik olmasına önem verildiği görülmektedir. Derginin sayılarının sayfa kenarlarında görsel bütünlüğe ve estetiğe dikkat edecek bir şekilde boşluklar bırakıldığı, derginin sayfa yapısının yazılan yazıları düzeltmek için uygun olduğu ve yazılan metinlerin kâğıt yapısını olumsuz yönde etkilemediği bulgusuna ulaşılmıştır. Ayrıca sayfa yapısı ve resimlerin kompozisyonu göz önünde bulundurulduğunda satır aralarında yeterli boşlukların bırakıldığı, sayfadaki simetri ve denge doğrultusunda metinlerin bazı sayfalarda bir ya da iki sütun şeklinde yerleştirildiği görülmüştür. Yazılarda hizalama yapıldığı ve zemin rengine göre yazıların renginin dikkat çekici bir renkle görselleştirilerek okunabilirliğinin sağlanmasına dikkat edilmiştir. Hedef kitlenin bilişsel ve duyuşsal seviyesi dikkate alınarak paragrafların ilgili yaş grubuna hitap eden ölçekte olmasına önem verildiği görülse de bazı sayfalarda tek bir paragraftan oluşan metinlere yer verildiği ve uzun paragrafların oluşturulduğu görülmektedir. Öğrencilerin bilişsel ve duyuşsal özellikleri ile derginin hitap ettiği (9-14 yaş) yaş grubu düşünüldüğünde paragraf ve cümle uzunluklarının çocuk edebiyatı ilkeleri ile örtüşmediği görülmektedir. Aşağıda yer alan görselde uzun cümlelerden oluşan paragrafa yer verildiği görülmektedir.

Şekil 1. Kardelen Dergisi 79. sayı 11. sayfa

Derginin incelenen sayılarında farklı yazı tiplerinin kullanıldığı ve metnin içeriğine göre başlıkların farklı puntolarda ve farklı renklere yazıldığı bulgusuna ulaşılmıştır. Yazıların okunabilirliğinde herhangi bir sorun olmadığı, yazı puntolarının çocukların okuyabileceği boyutta olduğu tespit edilmiştir. Yazıların önemli ve dikkat çeken kısımlarında altını çizme, farklı renkle gösterme gibi vurgulamalar yapıldığı görülmektedir. Ayrıca motto ve özdeyişleri farklı puntolar ve renklerle yansıtma gibi dikkat çekici kullanımların olduğu da görülmektedir. Sayılarda imla kurallarına, noktalama işaretlerine ve büyük küçük harf kullanımına dikkat edildiği görülse de bazı metinlerde noktalama ve yazım yanlışının yapıldığı yerler bulunmaktadır.

Resim çizim oranına bakıldığında sayılarda çizimlerin daha fazla olduğu görülmektedir. Kullanılan görsellerin resimleri mevcutken çizimlerinin kullanılması düşündürücü bir durum olarak görülebilir. Ayrıca yazı ve görsellerin sayfa yapısı içindeki oranına bakıldığında dengeli bir dağılımın yapılmasına ve metin resim uyumuna dikkat edildiği ifade edilebilir. Aşağıda bu durumla ilgili sayılardaki sayfa örneğine yer verilmiştir.

Şekil 2. Kardelen Dergisi 83. sayı 2. sayfa

Derginin sayılarının kapaklarında yer alan görseller, içeriği yansıtan bir formda oluşturulmuştur. Derginin sayılarının metin içeriği ile kapak içeriğinin tutarlı olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Derginin yayımlandığı ay, sayısı ve derginin imtiyaz sahibi olan derneğe ilişkin bilgiler kapak kısmında yer almaktadır. Dergi ücretsiz olarak sunulduğu için bir fiyatlandırma bilgisi kapak kısmında yer almamaktadır. Derginin hitap ettiği yaş grubuna 95. sayı itibari ile yer verilmeyerek kapak kısmından bu bilginin kaldırıldığı tespit edilmiştir. Derginin iç kapağı yazar, şair, düşünür, aydın kimlikli şahsiyetlerin özdeyiş ve mottolarını taşıırken 96. sayı itibari ile iç sayfa kaldırılarak içindekiler kısmına yer verilmiştir. Ayrıca derginin sayılarının sayfa aralığının 24-29 sayfa aralığında olması derginin taşınma, kullanılma ve saklanma durumlarını kolaylaştırmaktadır. Derginin arka kapak kısmına 85. sayıya kadar reklam metinlerinin yerleştirildiği ve bu sayı itibari ile reklam içeriğinin kaldırıldığı görülmüştür. Kapak kısmında derginin içeriği hakkında bilgi verildiği görülmektedir. Aşağıda ön kapak resmine ilişkin örneğe yer verilmiştir.

Şekil 3. Kardelen Dergisi 90. sayı ön kapak

İçerik Özelliklerine İlişkin Bulgular

Derginin bölümlerinde Sunuş Yazısı, İçindekiler, Hayat Bilgisi, Orhan Serisi, Yerli Şiir, Uçan Çelebi, İz Bırakanlar, Tarihte Bugün, 3d (Duygu, Düşünce, Davranış), Sağlık Olsun, Teknolojik İcatlar, Mehmed Abi'den Hikâyeler, Kitap Köşem, Haydi Oyun Oynayalım, Hikayemi Yazıyorum, Geleneksel El Sanatları, Dilleri Öğreniyorum, Kelime Avı, Benim Günlüğüm, Sizden Gelenler, Bulmaca gibi bölümlere yer verildiği görülmektedir. Derginin içindekiler kısmında derginin sahibi, editörü, yayın kurulu, derginin adresine değinilmiştir. Hayat bilgisi bölümünde genel kültüre ilişkin içeriklere, Orhan serisinde bir kitaptan esinlenerek oluşturulan bir çizgi roman karakterinin serüvenine, yerli şiir bölümünde bir şairin (Fahri Kaya, Leyla Şerif Emin, Sabit Yusuf, Oktay Rıfat, Nazım Hikmet, Aziz Nesin, Melih Cevdet Anday, Halim Yağcıoğlu, Cahit Sıtkı Tarancı, Edip Cansever, Tevfik Fikret, Bülent Özcan, Özdemir Asaf, Fettah Efendi, Sezai Karakoç, Sunay Akın, Mehmed Akif Ersoy, Hasan Ali Yücel, Nermin Öztezcan, Seven Kayaalp, Kerim Aydın Erdem, Necati Zekeriya, Erdal Taşköprü) şiirine yer verilmesine, Uçan Çelebi bölümünde (Kuala Lumpur, Lübnan, Bakü, Karadağ, Roma, Hırvatistan, Dubai, Tanzanya, Türkmenistan, İsviçre, Londra, Üsküp, Buenos Aires, Kanada, Avustralya, Kuzey Makedonya, Türkiye, Arnavutluk, Bosna Hersek, Kosova) dünyadaki farklı yerlerin tarih ve kültürlerine değinilmesine, iz bırakanlar kısmında tarihe iz bırakan şahsiyetlerin (II. Ahmet, II. Mustafa, III. Ahmet, I. Mahmud, III. Osman, III. Selim, I. Abdülhamid, III. Mustafa, IV. Mustafa, II. Mahmud, Sultan Abdülmecid, I. Abdulaziz, V. Murad, II. Abdülhamid, Mehmed Reşad, Vahdeddin) anlatılmasına, s" ağılık olsun" bölümünde sağlığa ilişkin detaylara (Koronavirüs, Kolera, Tifo, Kan ve Kan Dolaşımı, Kırmızı Kan Hücreleri, Akyuvar, Lenfositler, Trombositler Monositler, Kan Değeri, Kan Bağışı, Kan Grupları, Vücuttaki Sistemler, İskelet Sistemi, Kas Sistemi, Solunum Sistemi, Dolaşım Sistemi, Sindirim Sistemi, Boşaltım Sistemi, Sinir Sistemi); kitap köşem kısmında her sayıda bir esere (Sokrates'in Savunması, Dostluk Üzerine, Diriliş Neslinin Amentüsü, Beyaz Gemi, Ağaçkakanlar, Sefiller, Kalemler, Küçük Kara Balık, İhtiyar Balıkçı, Dünyanın Merkezine Yolculuk, Dedemin Bakkalı, Gulliver'in Gezileri, İlk Namaz, Oliver Twist, Siyah İnci, Beyaz Diş, Dede Korkut Hikayeleri, Osmancık, Drina Köprüsü, Kaşığı, Cingöz Recai, Kuklacı, Vatan Yahut Silistre, Yer Altında Bir Şehir) yer verilmesine, teknolojik icatlar (Playstation, Akıllı Saatler, Mikroçip, Robotik, Animasyon, 3 Boyutlu Modelleme) bölümünde teknolojinin sunduğu cihaz ve olanaklarına ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

Şekil 4. Kardelen Dergisi 83. sayı Hayat Bilgisi Bölümü

Dergilerde yer alan sayılar metin türü açısından incelendiğinde her sayıda ortalama 6 bilgilendirici metin, 3 hikâye edici metin ve 1 şiir türüne yer verildiği bulgusuna ulaşılmıştır. Çocukların her sayıda farklı metin türleriyle karşılaşmasının bilişsel ve duyuşsal gelişimlerine olumlu bir yönde etki edeceği düşünülmektedir.

Şekil 5. Kardelen Dergisi 83. Sayı Hikayemi Yazıyorum Bölümü

Ayrıca hikayemi yazıyorum, dilleri öğreniyorum, sizden gelenler ve kelime avı bölümlerinde okurların öğrenme ve üretmeye ilişkin aktif olmaları sağlanarak etkileşim oluşturulmaya çalışılmıştır. Derginin sayılarına bakıldığında doğa, çevre, sağlık, bilim ve teknoloji, tarih gibi birçok temaya yer verildiği görülmektedir.

Derginin incelenen sayılarında genel olarak yazım ve noktalama kurallarına dikkat edilse de inceleme sonucunda 81. sayının 1. sayfasında yer alan "umarım", 9. sayfada yer alan "Hıristiyan", 18. sayfada yer alan "pardesü", 95. sayının 12. sayfasında yer alan

"espiri" 96. sayının 20. sayfasında yer alan "farkındaydı" kelimelerinde yazım yanlış yapıldığı bulgusuna ulaşılmıştır. 83. sayının 7. sayfasında "Melih Cevdet Anday" adlı şairin soyadı "Anda" şeklinde yazılarak yazım yanlış yapılmıştır. Ayrıca 91. sayının 5. sayfasında ayrı yazılması gereken ki bağlacı "yeterki bu dil şuurla işlensin" şeklinde bitişik yazılmıştır. Derginin 80. sayısının 19. sayfasında yer alan "Bu işte bir terslik vardı..." cümlesi tamamlanmış bir cümle olması nedeniyle cümlede nokta kullanılması gerekirken üç nokta kullanılmıştır. Aynı şekilde aynı sayfada yer alan "Gerçek zenginlik çok şeye sahip olmak değil, sahip olduklarının değerini bilmek ve buna şükretmekti..." cümlesinde de nokta kullanılması gerekirken üç nokta kullanılarak noktalama hatası yapıldığı bulgusuna ulaşılmıştır. Derginin 96. sayısının 19. sayfasında "Hayır,. şimdi gideceğim" cümlesinde virgül ve nokta aynı anda yan yana kullanılarak noktalama hatası yapılmıştır. Derginin 87. sayısının 24. sayfasında "29 Nisanda" ifadesinde "da" eki kesme işaretiyle ayrılması gerekirken bitişik yazılmıştır. Derginin bazı sayfalarında satır sonlarında kelimelerin yanlış bir şekilde ayrıldığı bulgusuna ulaşılmıştır. Derginin 93. sayısının 8. sayfasında "Selamlaştıktan sonra arkadaşım ile birlikte yürümeye devam ettik." cümlesinde satır sonuna sığmayan kelime yanlış ayrılmıştır. Yine aynı şekilde derginin 94. sayısının 6. sayfasında "Anneciğim, bu akşam tiyatroya gidiyoruz." cümlesi ile derginin 95. sayısının 5. sayfasında "Dünyamızı daha iyi hale getirmek için nelere yapmalıyız?" cümlelerindeki "gidiyoruz ve neler" kelimelerinin satır sonunda yanlış ayrıldığı bulgusuna erişilmiştir.

Derginin incelenen sayılarında yer yer sözcük yazımları ile imla kullanımlarında hatalar görülse de derginin içeriğinde yer alan metinlerin Türkçenin yazım ve noktalama kurallarına uygun olduğu görülmektedir. Ayrıca sözcük kullanımında öğrencilerin bilişsel düzeylerine dikkat edildiği, cümle uzunluklarının çocukların gelişimsel özelliklerine uygun kısa cümle yapı ve uzunluklarının kullanıldığı, yabancı sözcük yerine Türkçe sözcük kullanımının tercih edildiği ve anlatımın yalın ve açık bir şekilde çocuk okura hitap eden bir düzeyde sunulmasına dikkat edilmiştir.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Kardelen Dergisi'nin 2020, 2021 ve 2022 yıllarına ait yayımlanan 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99 ve 100. sayıları çocuk edebiyatı ve çocuk dergilerinde bulunması gereken içerik ve biçimsel ölçütler doğrultusunda incelenmiştir. İnceleme sonucunda derginin sayılarının genel olarak çocuk edebiyatı ilkelerine uygun olduğu, paragraf uzunluklarının kimi yerlerde ölçütlere uygun olmadığı, çizim oranının resim oranına göre daha fazla olduğu, birtakım yanlış kullanımdan kaynaklanan yazım, imla ve noktalama işaretlerinin bulunduğu, sayılarda metin türlerinin (bilgilendirici, hikâye edici, şiir) tamamına yer verildiği ve işlenen temaların çocuklara hitap ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Literatürde benzer sonuçlarla karşılaşıldığı görülmektedir. Tunagür (2021) yılında TSE Öncü Çocuk Dergisini incelediği araştırmasında, derginin sayılarının çocuk edebiyatı ilkeleri ve ölçütlerine uygun olarak hazırlandığı sonucuna ulaşmıştır. Yıldız ve Karaca (2020) çocuk dergilerini inceledikleri çalışmalarında dergilerin çocuk edebiyatı ilkelerine uyduğu bulgusuna erişmişlerdir. Benzer sonuçlara Aytan ve Çalıcı (2020) yaptıkları araştırma sonuçları ile ulaşmıştır. İsa ve Nisa adlı çocuk dergisini inceledikleri çalışmalarında derginin büyük oranda çocuk dergileri için belirlenen kriterleri taşıdığı sonucuna erişmişlerdir. Bu araştırma sonuçlarının çalışmanın sonuçları ile örtüştüğü görülmektedir.

Kardelen dergisinin incelenen sayılarında genellikle sayfa yapısının dengeli ve simetrik olmasına önem verildiği görülmektedir. Derginin sayılarının sayfa kenarlarında görsel bütünlüğe ve estetiğe dikkat edilecek bir şekilde boşluklar bırakıldığı, derginin sayfa yapısının yazılan yazıları düzeltmek için uygun olduğu ve yazılan metinlerin kâğıt

yapısını olumsuz etkilemediği sonucuna ulaşılmıştır. Alan yazında benzer araştırma sonuçlarına ulaşıldığı görülmektedir. Tunagür (2021) araştırmasında incelemiş olduğu TSE Öncü Çocuk Dergisinin sayılarındaki sayfa düzeninin çocuk dergilerinde bulunması gereken ilkelere göre uygun olduğu sonucuna ulaşmıştır. Yıldız ve Karaca (2020) yaptıkları çalışmada ve Gezmen (2019) Mavi Kırlangıç Çocuk Dergisini incelediği çalışmada derginin sayfa düzeninin belirlenen çocuk edebiyatı ilkelerine uygun olduğunu sonucuna ulaşımlardır.

Derginin incelenen sayılarında öğrencilerin bilişsel ve duyuşsal seviyesi dikkate alınarak paragrafların ilgili yaş grubuna hitap eden ölçekte olmasına önem verildiği görülse de bazı sayfalarda tek bir paragraftan oluşan metinlere yer verildiği ve uzun paragrafların oluşturulduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin bilişsel ve duyuşsal özellikleri ile derginin hitap ettiği (9- 14 yaş) yaş grubu düşünüldüğünde paragraf ve cümle uzunluklarının çocuk edebiyatı ilkeleri ile örtüşmediği görülmektedir. Alan yazında bu ölçütleri destekleyen sonuçlara ulaşan çalışmalara yer verilmiştir. Demiryürek (2012) Türkiye Çocuk Dergisini incelediği çalışmada derginin sayılarında paragrafların uzun olmamasına dikkat edildiği bulgusuna ulaşmıştır. Yıldız ve Karaca (2020) da araştırmasında çocukların dikkat dağınıklığı yaşamama ve metinden uzaklaşmama adına paragrafların kısa olması gerektiğini belirtmiştir.

Derginin incelenen sayılarında farklı yazı tiplerinin kullanıldığı, metnin içeriğine göre başlıkların farklı puntolarda ve farklı renklerde yazıldığı, yazı puntolarının çocukların okuyabileceği boyutta olduğu ve yazıların önemli ve dikkat çeken kısımlarında altını çizme, farklı renkle gösterme gibi vurgulamalar yapıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Alan yazında benzer sonuçlara ulaşan çalışmalar bulunmaktadır. Ağan (2020) Meraklı Minik dergisini incelediği çalışmada sayfa düzeninin ve yazı puntolarının belirlenen ölçütlere uygun olduğunu belirtmiştir. Gezmen (2019) Mavi Kırlangıç Çocuk Dergisini incelediği çalışmada puntolarının çocukların okuyabileceği boyutta olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu sonuçlardan farklı olarak Demiryürek (2012) Türkiye Çocuk Dergisini incelediği çalışmada harf puntoları ile tercih edilen yazı karakterlerinin okunabilirliği olumsuz etkilediği sonucuna ulaşmıştır. Benzer sonuca Kaptan ve Sürmeli (2011) yaptıkları çalışmada ulaşmışlardır. İncelemiş oldukları Diyanet Çocuk, Türkiye Çocuk ve Ebe Sobe dergilerinin yazı karakter tercihinin okunabilirliği olumsuz etkilediği bulgusuna erişmişlerdir. Yıldız ve Karaca (2020) da inceledikleri dergilerin genelinde altı çizilmesi gereken ya da vurgulanması önem atfeden yerlerin renklendirme ve farklı puntolarla yazma gibi yöntemlerle vurgulandığı sonucuna ulaşımlardır.

İncelenen Kardelen dergisinin kapaklarının içeriği yansıtan bir formatta oluşturulduğu ve kapağında hedef kitleye ilişkin bilgiye belirli sayıya kadar yer verildiği sonucuna ulaşılmıştır. Tunagür (2021), Yıldız ve Karaca (2020), Oruç ve Ateş (2019) araştırmalarında dergi sayılarının kapaklarında içerikle ilgili bilgilere ulaşıldığı sonucuna varmışlardır. Dergilerin kapaklarında yayımlandığı ay ve yıl, fiyat, hitap ettiği kitle gibi bilgilere yer verilmesi çocukların içeriğe ilişkin hazır bulunuşluklarının olması adına oldukça önemlidir. Ayrıca iç kapakta editör, yayım kurulu, yazarların isimlerine yer verilmesi çocuk okurların yazarları tanıma farkındalıklarını artıracak düşünülmemektedir. Bu sebeple kapak ve iç kapak kısımlarının içerikle bir bütün halinde sistematik bir şekilde düzenlenmesi önem taşımaktadır (Demirdal, 2019). Kardelen dergisinin incelenen her sayısında kitap köşesi bulunduğu bulgusuna erişilmiştir. Tunagür (2021) yılında yapmış olduğu çalışmada incelemiş olduğu derginin her sayısında kitap tanıtan bir bölüm olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu sonuç ile araştırmanın sonuçlarının örtüştüğü görülmektedir. Nitekim çocuklarda kitap sevgisi ve alışkanlığı kazandırarak estetik bilinci

oluşturmada dergilerin içeriğinde okurlara sunulan kültür ve sanat içerik önerileri önem taşımaktadır (Yıldız ve Karaca, 2020).

Araştırmada incelenen sayıların metin resim uyumuna dikkat edildiği bulgusuna ulaşılsa da sayılardaki resim çizim oranına bakıldığında çizimlerin daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kullanılan görsellerin resimleri mevcutken çizimlerinin kullanılması negatif bir durum olarak ifade edilebilir. Dedeoğlu ve arkadaşları (2011) Bilim Çocuk ve National Geographic Kids dergilerini inceledikleri çalışmalarında çizimlerin ağırlıkta olmasının resim ve fotoğraf kullanımını kısıtladığını ve fotoğraf ile resim yerine çizimlerin kullanılmasını olumsuz bir durum olarak değerlendirmişlerdir. Nitekim resimlerin kavramların açıklığı sağlamasında, farklı anlatımların ifade edilmesinde ve anlatılmak istenenlerin zenginleştirilmesinde etkili olduğu bilinmektedir (Öztürk, ve ark., 2022). Günlük yaşantıda birçok görsel uyarana maruz kalan çocuklar göz önüne alındığında görsel uyum ve tasarımda nitelikli ve dikkat çekici bir yaklaşımın benimsenmesi bir gereklilik haline gelmiştir (Kahraman ve Fidan, 2019). Tunagür (2021) yılında yapmış olduğu araştırmasında incelemiş olduğu derginin sayılarında yazı ve resim dengesinin önemsendiği sonucuna ulaşmıştır. Benzer sonuca Ağan (2020) da ulaşmıştır. Araştırmasında Meraklı Minik dergisini incelemiş ve bu dergide yer alan görsellerin metinle bir uyum içerisinde olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Kardelen dergisinin içerik olarak incelenen sayılarında hem bilgilendirici hem hikâye edici hem de şiir türünde metin örneklerine yer verildiği sonucuna ulaşılmıştır. Derginin sayılarında en çok bilgilendirici metin türüne değinildiği sonucuna ulaşılmıştır. Alan yazında benzer sonuçlara ulaşıldığı görülmektedir. Yıldız ve Karaca (2020) yaptıkları araştırmalarında en çok bilgilendirici metin türüne yer verildiği bulgusuna erişmiştir. Tunagür (2021) TSE Öncü Çocuk Dergisinde sadece bilgilendirici metin türünde örnekler yer verildiği, hikâye edici ve şiir türüne ilişkin metin örneğine yer verilmediği sonucuna ulaşmıştır. Nitekim çocukların bilişsel ve duyuşsal özelliklerini geliştirebilecek farklı türde metinlerle karşılaşmalarının gelişimlerini olumlu yönde etki edeceği düşünülmektedir (Demirdal, 2019).

Derginin sayılarında doğa, çevre, sağlık, bilim ve teknoloji, tarih gibi temalara yer verildiği sonucuna ulaşılmıştır. Alan yazında benzer sonuçlara ulaşıldığı görülmektedir. Tanrıku (2020) araştırmasında dergilerde hayvanlar alemi, ülke ve şehir tanıtımı, uzay, gezegen, astronomi, teknoloji ve biyografi gibi tema çeşitliliğinin olduğunu ifade etmektedir. Demirel ve arkadaşları (2018) ise Bilim Çocuk dergisinin sayılarında çocukların ilgilerini ve dikkatlerini çekecek aynı zamanda bilime ilişkin sevgi ve farkındalıklarını arttıracakları metinlere yer verildiği sonucuna ulaşmışlardır.

Derginin incelenen sayılarında dil ve üslubun çocukların yaş ve seviyelerine uygun olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Tunagür (2021b), Ağan (2020), Demirdal (2019) tarafından yapılan dergi inceleme araştırmalarında dergilerin dil ve anlatım açısından yeterli seviyede olduğu, anlamı bilinmeyen ve yabancı sözcük kullanımının çok az sayıda olduğu, tercih edilen sözcük kullanımının çocukların sözcük hazinelerine katkı sunacak yapıda oluşturulduğu sonucuna ulaşmışlardır. Yıldız ve Karaca (2020) çalışmasında incelediği dergilerdeki anlamı bilinmeyen kelimelerin anlamlarının verilmesinin çocuklardaki dil bilincine katkı sunacağını ifade etmiştir. Aytan ve Çalıcı (2020) İsa ve Nisa adlı çocuk dergisinin incelenen sayılarında çocukların seviyelerine uygun dil ve üslup kullanıldığı bulgusuna ulaşmıştır. Benzer sonuçlardan farklı olarak imla ve noktalama kurallarına kısmen dikkat edildiği ve bu konuda revizyona ihtiyaç duyulduğu sonucuna varılmıştır.

Kardelen Dergisinin incelenen sayılarında yazım ve noktalama kurallarına dikkat edildiği görülse de birtakım yazım yanlışlarının, imla ve noktalama hatalarının olduğu

sonucuna ulaşılmıştır. Alan yazında benzer ve farklı sonuçların olduğu görülmektedir. Aytan ve Çalıcı (2020) İsa ve Nisa adlı çocuk dergisini inceledikleri araştırmalarında ise imla ve noktalama kurallarına kısmen uyulduğu ve bu kullanımların yeniden gözden geçirilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Bu çalışma ile araştırmanın sonuçlarının benzeştiği görülmektedir. Tunagür (2021b), Yıldız ve Karaca (2020), Ağan (2020), Demirdal (2019), Demiryürek (2012) ise araştırmalarında incelemiş oldukları çocuk dergilerinin yazım, imla ve noktalama kurallarına genel olarak dikkat ettikleri ve dil anlatım yönünden çocukların seviyelerine uygun olmasına önem gösterdikleri sonucuna ulaşmışlardır. Elde edilen bu sonuçlar doğrultusunda birtakım öneriler getirilmiştir:

- Yurt dışında yayımlanan çocuk dergileri, ortak bir çevrimiçi platformu aracılığı ile erişime açılabilir.
- Derginin metin türlerindeki içerik sayısı artırılabilir. Metin türlerinin dengeli bir dağılımı yapılabilir.
- Etkinliklere yer verilerek okurların dergi üzerindeki uygulamaları artırılabilir.
- Derginin online erişim sitesinin olmaması dergiye ulaşılabilirliği olumsuz etkilemektedir. Bu nedenle dergiye online erişimi sağlayacak internet sitesi oluşturulabilir.

Kaynakça

- Ağan, S. (2020). *Meraklı Minik Adlı Çocuk Dergisinin Yapısal Özellikler Açısından Değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Mersin: Mersin Üniversitesi.
- Aktaş, A. (2019). Milliyetçilik Kuramları Bağlamında Ömer Seyfettin'in Hikâyelerine Göre Türk Kimliğinin Tanımları ve Millî Kimlik Bağları. *Türkoloji Dergisi*, 23(2), 413-439.
- Alabaş, R. (2018). Çocuk Haftası Dergisi ve Çocuk Eğitimi Açısından İncelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 26(5), 1765-1784.
- Alabay, E., Can, B. H., Kandemir, A. B., ve Güney, K. (2018). TÜBİTAK Tarafından Yayımlanan Meraklı Minik Çocuk Dergisinin Değerler Açısından İncelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 16(35), 7-26.
- Asar, A. ve Yeşilyurt, E. (2017). Çocuk Haftası Dergisinin Çocuk Edebiyatı Açısından İncelenmesi. *Karaelmas Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(2), 296-315.
- Aytan, T., ve Çalıcı, M. A. (2020). İsa ile Nisa Adlı Çocuk Dergisi Üzerine Bir Değerlendirme. *Türkiye Eğitim Dergisi*, 5(1), 250-267.
- Balcı, A. (2017). "Çocuklara Rehber" Dergisinin Kütüphane Kataloglarında Görülmeyen 168, 169 ve 173. Sayılarının İncelenmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 6(2), 986-1001.
- Beksaç, Z. (2014). Balkanlarda Türk Çocuk Edebiyatı. *Türk Dili Dergisi Çocuk ve İlk Gençlik Edebiyatı Özel Sayısı*, 107 (756). 750-780.
- Beyoğlu, Ö. (2019). *Kosova'da Türkçe Yayımlanan Bir Çocuk Dergisi: Türkçem (Şekil, Muhteva ve Yazar Kadrosu Bakımından Bir İnceleme)*. Yüksek Lisans Tezi. Tekirdağ: Trakya Üniversitesi.
- Bowen, G. A. (2009). Document Analysis as a Qualitative Research Method. *Qualitative Research Journal*, 9(2), 27-40.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. A., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2016). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

- Celik, M., ve Kurtis, M. (2017). *Makedonya Türk çocuk Yayıncılığında "Kardelen"*. Balkanlarda Türkçenin Süreli Yayınlardaki Yeri ve Önemi Sempozyumu Tebliğ Kitabı.
- Corbin, J. and Strauss, A. (2008). *Basics of Qualitative Research: Techniques and Procedures for Developing Grounded Theory (3rd ed.)*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Çelik, M., ve Gürel, Z. (2017). *Makedonya'da Çocukların Türkçe Sevinci "Bahçe" Çocuk Dergisi*. Uluslararası Türk Kültür Sempozyumu.
- Çiftçi, F. (2013). Çocuk Edebiyatında Yaş Gruplarına Göre Kitaplar ve Özellikleri. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(1), 125-137.
- Dedeoğlu, H., Şahin, A. E., Ulusoy, M., ve Ertem, İ. S. (2011). Çocuk Dergileri Üzerine Bir İçerik Analizi: Bilim çocuk ve National Geographic Kids. *Akdeniz Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 9, 27-38.
- Demirdal, A. (2019). *Çocuk Dergilerinin Çocuk Edebiyatının Temel İlkeleri Bağlamında İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Niğde: Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi.
- Demirel, Ş. , Kökçü, Y. ve Akbaba, R. S. (2018). 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabının Resim-Metin İlişkisi Açısından İncelenmesi. *Adıyaman University Journal of Educational Sciences* , 8(2), 224-243 .
- Demiryürek, G. (2012). TRT Çocuk Dergisi'nin Yapısal Özellikler Bakımından Değerlendirilmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 20(3), 1017-1034.
- Dilidüzgün, S. (2012). *Çağdaş Çocuk Yazını Yazın Eğitime Atılan İlk Adım*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Eroğlu, Z. D. (2016). Çocuk Kitapları ve Okuma Alışkanlığı. *Journal of International Social Research*, 9(44).
- Gökdağ, B. A. (2012). Balkan Ülkelerinin Anayasalarında Dil Kullanımı ile İlgili Düzenlemeler. *Turkish Studies* 7(4) 69-97.
- Falkingham, L. T. ve Reeves, R. (1998). Context Analysis a Technique for Analysing Research in a Field, Applied to Literature on the Management of R&D at the Section Level. *Scientometrics*, 42(2), 97-120.
- Geçgel, H. ve Güleç Çakmak, H. (2006). *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Gezmen, B. (2019). Bir Eğitim Aracı Olarak Çocuk Dergileri: "Mavi Kırangıç" Çocuk Dergisi. *Erciyes İletişim Dergisi*, 6(1), 59-80.
- Kahraman, M. E. ve Fidan, E. (2019). Dergi Tasarımında Tipografi: TSE Öncü Çocuk Dergisi Örneği Üzerine Bir İnceleme. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 14 (1), 117-150.
- Kaptan, A. Y., ve Sürmeli, K. (2011). Çocuk Dergilerinde Karşılaşılan Tipografi Sorunları ve Çözüm Önerileri. *İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, 1(2). 183-197
- Kuyucu, M., ve Kırık, A. M., (2019). Geçmişten günümüze Türkiye'de Çocuk Dergiciliği ve Günümüz Çocuk Dergilerinin Oluşturduğu Fırsatlar. A. M. Kırık (Ed) *Geleneksel Medyada Çocuk ve İletişim içinde* (s.13-38), Konya: Çizgi Kitabevi.
- Oğuzkan, A. F. (2013). *Yerli ve Yabancı Yazarlardan Örneklerle Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Okumuş, S. (2015). Kosova'da Türkçe Yayınlanan Bir Gazete: Tan. *Balkan Araştırma Enstitüsü Dergisi*, 4(1), 85-107.

- Okumuş, S. (2017). Kosova'da Türkçe Yayınlanan Bir Çocuk Dergisi: Türkçem. *TÜRÜK Uluslararası Dil Edebiyat ve Halk Bilimi Araştırmaları Dergisi*, 1(10), 252-282.
- Okumuş, S. Can, E. ve Demir. H.H. (2014). Makedonya ve Kosova'da Türkçe Yayınlanan Çocuk Dergileri. *Proceedings Book*, 295.
- Okumuş, S. K., ve Kaçar, E. (2013). Makedonya'da Türkçe Yayınlanan Bir Çocuk Dergisi: Tomurcuk. 2. *Uluslararası Dil ve Edebiyat Konferansı (Balkanlarda Türkçe) Bildiri Kitabı*, 2, 268-276.
- Oruç, Ş. ve Ateş, H. (2019). Ders Materyali Olarak TRT Çocuk Dergisinin Sosyal Bilgiler Programı Açısından İncelenmesi. *Uluslararası Ders Kitapları ve Eğitim Materyalleri Dergisi*, 2 (1), 76-103.
- Öztürk, M., Ek., S., Yıldız Kocatüfenk, Ö., Kuşçu H., Yörük, D., Yıldız, H. (2022). Eğitim Öğretim Dönemindeki Çocuklara Büyük Taarruzun Resimlerle Aktarılması: Bir Hikâye Kitabı İncelemesi. *Academic Knowledge*, 5(2), 292-312.
- Tanrıkulu, F. (2020). Çocuk Dergisi İçeriklerinin Derslerle İlişkilendirilebilirliği. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20 (2), 837-852
- Temizyürek, F., ve Kansızoğlu, H. B. (2016). Mehmet Akif'in Safahat adlı Eserinde Yer Alan Şiirlerin Çocuk Edebiyatı Ölçütlerine Göre Hikâyeleştirilmesi. *Çocuk ve Medeniyet*, 1(1), 151-171.
- Rapley, T. (2007). *Doing Conversation, Discourse and Document Analysis*. London: Sage.
- Sever, S. (2013). *Çocuk Edebiyatı ve Okuma Kültürü*. Tudem Yayınları.
- Sınar, A. (2006). Türkiye'de Çocuk Edebiyatı Çalışmaları. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, (7), 175-226.
- Şaini, R. (2019). *Makedonya Türk Çocuk Edebiyatında Değerler Eğitimi Tomurcuk Dergisi Örneği*. Doktora Tezi. Sakarya: Sakarya Üniversitesi.
- Tunagür, M. (2021a). Tarihî Seyir İçerisinde Çocuk ve Çocuk Edebiyatı. M. Tunagür ve M. N. Kardaş (Ed), *Çocuk Edebiyatı içinde* (s. 1). Pegem Akademi.
- Tunagür, M. (2021b). TSE Öncü Çocuk Dergisi Üzerine Bir İnceleme. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (53), 155-182.
- Gürel, Z. (1999). Çocuk Edebiyatı. *Türkiye Kültür ve Sanat Yıllığı içinde* (s. 301-318) Türkiye Yazarlar Birliği, Ankara.
- Yalçın, A. ve Aytas, G. (2002). *Çocuk Edebiyatı*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Yenigün, C. (2008). *Balkanlar'da Otokton Türk Varlığı*. Uluslararası Balkan Kongresi: Balkan Milletleri Arasında Etkileşim. TASAM Yayınları, 501-515.
- Yılar, Ö. (2011). Çocuk yayınları. Ö. Yılar ve L. Turan (Editör) *Eğitim Fakülteleri İçin Çocuk Edebiyatı*. (s. 37-52)(3. baskı) Ankara: Pegem Akademi.
- Yıldız, D. ve Karaca, Ş. (2020). Çocuk Dergileri Üzerine Bir İnceleme. *Dil Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 455-477.
- Yılmaz, O. (2016). Türkçem Çocuk Dergisi ve Kimlik İnşası. *Turkish Studies (Elektronik)*, 11(4), 1175-1190.